

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 499/2011-38

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 2. novembra 2011 predbežne prerokoval sťažnosť I. H. st. a I. H. ml., obaja t. č. vo väzbe, zastúpených advokátom JUDr. L. Š., Š., pre namietané porušenie ich základných práv podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5, čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2, čl. 50 ods. 3 v spojení s čl. 2 ods. 2 a 3 Ústavy Slovenskej republiky, práv podľa čl. 5 ods. 1 písm. c), čl. 6 ods. 1 a 3 písm. b) a c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práv podľa čl. 9 ods. 1 a 3 a čl. 14 ods. 1 a 3 písm. b) a d) Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach postupom a uznesením Okresného súdu Galanta sp. zn. 1 T 171/2011 z 20. júla 2011 a postupom a uznesením Krajského súdu v Trnave sp. zn. 5 Tos 129/2011 z 26. júla 2011 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť I. H. st. a I. H. ml. o d m i e t a .

Odôvodnenie:

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 5. septembra 2011 doručená sťažnosť I. H. st. a I. H. ml., obaja t. č. vo väzbe (ďalej aj „sťažovateľ č. 1“, „sťažovateľ č. 2“ a „sťažovatelia“), pre namietané porušenie ich základných práv podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5, čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2, čl. 50 ods. 3 v spojení s čl. 2 ods. 2 a 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práv podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) a čl. 6 ods. 1 a 3 písm. b) a c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práv podľa čl. 9 ods. 1 a 3 a čl. 14 ods. 1 a 3 písm. b) a d) Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (ďalej len „pakt“) postupom a uznesením Okresného súdu Galanta (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 1 T 171/2011 z 20. júla 2011 a postupom a uznesením Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 5 Tos 129/2011 z 26. júla 2011.

Sťažovatelia v sťažnosti uviedli, že uznesením okresného súdu sp. zn. 1 T 171/2011 z 20. júla 2011 boli podľa § 72 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku ponechaní vo väzbe z dôvodov podľa § 71 ods. 1 písm. a) a c) Trestného poriadku. Sťažovatelia ďalej pokračovali: *„V rámci verejného zasadnutia konaného dňa 20. 7. 2011, na ktorom bolo prijaté vyššie citované uznesenie, sa ani jeden z nás ako obvinených k podaniu sťažnosti nevyjadril. Pričom následne sa podpísala zápisnica o verejnom zasadnutí (Zápisnica o výsluchu obvinených... a verejné zasadnutie sa skončilo... Následne približne po 2 hodinách od skončenia predmetného verejného zasadnutia predseda senátu, ktorý v danej veci rozhodoval, JUDr. S., si nás dal opätovne predviesť, pri tomto opätovnom predvedení po skončení verejného zasadnutia sme boli prítomní my (obvinení), predseda senátu a zapisovateľka.“* Sťažovatelia uviedli, že predseda senátu im v neprítomnosti ich zvoleného obhajcu či náhradného obhajcu predložil na podpis úradný záznam a vyzval ich, aby sa vyjadrili k tomu, či podávajú proti uzneseniu okresného súdu ihneď sťažnosť. Sťažovatelia zastávajú názor, že keďže tento procesný úkon, ktorý podľa nich Trestný

poriadok nepozná, sa neuskutočnil v prítomnosti žiadneho z obhajcov, nemali „prístup k právnej pomoci a podali sme proti vyššie citovanému uzneseniu sťažnosť“.

O sťažnostiach sťažovateľov rozhodol krajský súd uznesením sp. zn. 5 Tos 129/2011 z 26. júla 2011 tak, že ich zamietol. V tejto súvislosti sťažovatelia vyslovili názor, že krajský súd rozhodol bez toho, aby „prihliadal na závažné pochybenia v postupe a rozhodnutí Okresného súdu Galanta, ktorým pochybením Krajský súd v Trnave porušil naše základné práva a slobody Garantované Ústavou SR a Ľudské práva a základné slobody garantované medzinárodnými dokumentmi, ktorými je Slovenská republika viazaná, a to tým, že neodstránil pochybenia, ku ktorým došlo v konaní na Okresnom súde Galanta“.

Sťažovatelia teda namietali jednak skutočnosť, že po „verejnom zasadnutí“ okresného súdu im bol predložený úradný záznam s tým, aby sa vyjadrili, či podávajú sťažnosť proti prvostupňovému rozhodnutiu, a zároveň namietali, že ich výsluch na okresnom súde sa uskutočnil v prítomnosti náhradného obhajcu, ktorý podľa ich názoru „ani len nepreštudoval náš spis vedený v danej trestnej veci, ani nekontaktoval nášho zvoleného obhajcu, príp. pracovníkov jeho advokátskej kancelárie, preto je jednoznačné, že nemohol mať žiadnu vedomosť o našej trestnej veci, ani o našich záujmoch... čo som ja I. H. ml., aj do zápisnice o výsluchu namietal a domáhal som sa toho, aby bol výsluch realizovaný za prítomnosti nášho zvoleného obhajcu, čo sa však nestalo“.

Vo vzťahu k nastoleným námietkam sťažovatelia dodali: «Poukazujeme na to, že v žiadnom smere nám nie je zrejmé, o aký právny úkon sa pri spisovaní predmetného úradného záznamu za prítomnosti predsedu senátu a zapisovateľky jednalo. Trestný poriadok takýto úkon nepozná a teda takýto úkon je v zmysle čl. 2 ods. 2 Ústavy SR nezákonný, pretože súd nepostupoval v súlade so zákonom. Je evidentné, že pri danom úkone súd obchádzal zákon, keďže konal, resp. „vymyslel si formu konania“, akú Trestný poriadok nepozná. Zároveň pri tomto úkone nebola žiadnym spôsobom zabezpečená ochrana našich práv ako obvinených, a to napriek tomu, že vzhľadom na to, že sme vo väzbe, sa jedná o prípad povinnej obhajoby. Náhradný obhajca nevykonával a ani vzhľadom na neznalosť danej trestnej veci (nevykonal poradu s klientom, nenaštudoval si

spisový materiál k danej trestnej veci, nekomunikoval ani so zvoleným obhajcom, príp. jeho zamestnancami) nemohol kvalifikovane vykonávať obhajobu v danom prípade.»

Podľa názoru sťažovateľov uvedené pochybenia okresného súdu neodstránil ani druhostupňový súd, ktorý ich sťažnosti proti rozhodnutiu okresného súdu zamietol. V závere sťažnosti sťažovatelia dodali, že nenamietajú skutkové a právne závery obsiahnuté v rozhodnutiach okresného súdu a krajského súdu, ale poukazujú na to, akým „protiústavným spôsobom“ tieto súdy zasiahli do ich práv.

Na základe uvedených skutočností sťažovatelia žiadali, aby ústavný súd prijal ich sťažnosť na ďalšie konanie a aby v náleze vyslovil:

„1. Postupom a uznesením Okresného súdu Galanta sp. zn. 1 T/171/2011 zo dňa 20. 7. 2011 a postupom a uznesením Krajského súdu v Trnave č. k. 5 Tos/129/2011-997 zo dňa 26. 7. 2011 boli porušené čl. 17 ods. 1, ods. 2, ods. 5 a čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy SR v spojení s čl. 2 ods. 2 a čl. 2 ods. 3 Ústavy SR a čl. 5 ods. 1 písm. c), čl. 6 ods. 1, čl. 6 ods. 3 písm. b) a písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 9 ods. 1, ods. 3, čl. 14 ods. 1, čl. 14 ods. 3 písm. b) a písm. d) Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach.

2. Podľa § 56 ods. 2 zákona č. 38/1993 Z. z. ústavný súd zrušuje právoplatné uznesenie Krajského súdu v Trnave č. k. 5 Tos/129/2011-997 zo dňa 26. 7. 2011, ako aj uznesenie Okresného súdu Galanta sp. zn. 1 T/171/2011 zo dňa 20. 7. 2011 a vracia vec Okresnému súdu Galanta na ďalšie konanie.

3. Ústavný súd v zmysle § 56 ods. 4 zákona č. 38/1993 Z. z. priznáva sťažovateľovi I. H. primerané finančné zadostučinenie v sume 10.000,- Eur.

4. Ústavný súd v zmysle § 56 ods. 4 zákona č. 38/1993 Z. z. priznáva sťažovateľovi I. H. primerané finančné zadostučinenie v sume 10.000,- Eur.

5. Podľa § 36 ods. 2 zákona č. 38/1993 Z. z. ústavný súd priznáva sťažovateľom náhradu trov konania vo výške 906,12 Eur za 2 úkony právnej služby - príprava a prevzatie zo dňa 18. 8. 2011 a podanie sťažnosti zo dňa 30. 8. 2011 á 370,14 Eur, spolu 740,28 Eur + 20% DPH, spolu: 888,34 Eur + 2x režijný paušál po 7,41 Eur + 20% DPH, spolu 17,78

Eur), ktoré sú povinní zaplatiť porušovatelia práva spoločne a nerozdielne do 3 dní od právoplatnosti nálezu ústavného súdu.“

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Skúma pritom tak všeobecné náležitosti návrhu podľa § 20, ako aj osobitné náležitosti sťažnosti podľa ustanovenia § 50 zákona o ústavnom súde vrátane okolností, ktoré by mohli byť dôvodom na jeho odmietnutie.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Pri prerokovaní časti sťažnosti pre namietané porušenie označených práv sťažovateľov postupom a uznesením okresného súdu sp. zn. 1 T 171/2011 z 20. júla 2011, ktorým bolo rozhodnuté o ich ponechaní vo väzbe aj v konaní pred súdom, ústavný súd vychádzal z princípu subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. Toto ustanovenie limituje hranice právomoci ústavného súdu a všeobecných súdov rozhodujúcich v občianskoprávných a trestnoprávných veciach, a to tým spôsobom, že ochrany základného práva a slobody sa na ústavnom súde možno domáhať v prípade, ak takúto ochranu nemôžu poskytnúť všeobecné súdy.

Vzhľadom na to, že na preskúmanie postupu a uznesenia okresného súdu bol v prvom rade povolaný krajský súd, ktorého právomoc predchádza právomoci ústavného súdu bezprostredne preskúmavať prvostupňové rozhodnutie, ústavný súd sťažnosť v časti, ktorá smerovala proti postupu a uzneseniu súdu prvého stupňa rozhodujúceho o zákonnosti väzby, odmietol pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie (obdobne napr. IV. ÚS 405/04, III. ÚS 133/05, III. ÚS 290/06, III. ÚS 288/07, III. ÚS 208/08, III. ÚS 72/09).

V ďalšej časti sťažnosti sťažovatelia namietali porušenie základných práv podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5, čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 v spojení s čl. 2 ods. 2 a 3 ústavy, práv podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) a čl. 6 ods. 1 a 3 písm. b) a c) dohovoru a práv podľa čl. 9 ods. 1 a 3 a čl. 14 ods. 1 a 3 písm. b) a d) paktu postupom a uznesením krajského súdu sp. zn. 5 Tos 129/2011 z 26. júla 2011. Z obsahu sťažnosti je zrejmé, že sťažovatelia nenamietali dôvodnosť väzby ani skutočnosť, ako sa s problematikou ich väzobného stíhania vyrovnal krajský súd. Sťažovatelia namietali, že krajský súd v rámci rozhodovacej činnosti neodstránil pochybenia, ktorých sa podľa ich názoru dopustil okresný súd. V tejto súvislosti tvrdili:

1. Namietali, že ich výsluch na okresnom súde sa uskutočnil v prítomnosti náhradného obhajcu, hoci sťažovateľ č. 2 túto skutočnosť namietal a žiadal, aby výsluch bol vykonaný v prítomnosti zvoleného obhajcu, pretože o pripravenosti náhradného obhajcu mali pochybnosti.

2. Namietali, že po vykonaní výsluchu na okresnom súde 20. júla 2011 im predseda senátu predložil na podpis úradný záznam s tým, aby sa vyjadrili, či proti uzneseniu o ponechaní vo väzbe podávajú ihneď sťažnosť.

Ústavný súd konštatuje, že o ponechaní sťažovateľov vo väzbe aj pre štádium konania pred súdom rozhodol okresný súd uznesením sp. zn. 1 T 171/2011 z 20. júla 2011. Proti tomuto rozhodnutiu podali sťažovatelia sťažnosti, o ktorých rozhodol krajský súd uznesením sp. zn. 5 Tos 129/2011 z 26. júla 2011 tak, že ich zamietol. Preskúmaním týchto sťažností ústavný súd zistil, že argumenty, ktoré sťažovatelia použili v konaní pred ústavným súdom (námietky spojené s ustanovením náhradného obhajcu a námietky spojené s postupom predsedu senátu pri spisovaní úradného záznamu), predložil v konaní o sťažnosti proti prvostupňovému rozhodnutiu len sťažovateľ č. 2, zatiaľ čo sťažovateľ č. 1 tieto argumenty v sťažnosti proti uzneseniu okresného súdu nepredložil.

Pokiaľ teda ide o sťažnosť sťažovateľa č. 1 smerujúcu proti postupu a rozhodnutiu krajského súdu, túto ústavný súd už na predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie. Vychádzal pritom z princípu subsidiarity limitujúceho vzťah ústavného súdu ku všeobecným súdom, z ktorého okrem iného vyplýva, že v prípade konania pred všeobecnými súdmi musí sťažovateľ ochranu svojich základných práv a slobôd vrátane argumentácie s tým spojenej uplatniť najskôr v tomto konaní a až následne v konaní pred ústavným súdom. Pokiaľ sťažovateľ v rámci ochrany svojich základných práv a slobôd uplatní v konaní pred ústavným súdom argumentáciu, ktorú mohol predniesť, avšak nepredniesol v konaní pred všeobecnými súdmi, ústavný súd na jej posúdenie nemá právomoc (III. ÚS 90/03, III. ÚS 135/03, III. ÚS 201/04, III. ÚS 309/2011).

Podľa zistení ústavného súdu sťažovateľ č. 2 námietky, ktoré predložil v konaní pred ústavným súdom, predložil aj v sťažnosti proti rozhodnutiu okresného súdu. Ako vyplýva z druhostupňového rozhodnutia, krajský súd sa týmito námietkami výslovne nezaoberal. Druhostupňový súd sa vo svojom rozhodnutí sústredil na opodstatnenosť väzby sťažovateľov, ktorú odôvodnil skutkovými a právnymi dôvodmi.

V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na svoju doterajšiu judikatúru, podľa ktorej konajúci súd nie je povinný v odôvodnení svojho rozhodnutia dať na každý argument a návrh sťažovateľa podrobnú odpoveď. Všeobecný súd sa musí vysporiadať s tými námietkami, ktoré majú pre vec podstatný význam (I. ÚS 27/2011).

Ústavný súd konštatuje, že krajský súd sa v odôvodnení svojho rozhodnutia mohol aspoň stručne vyjadriť k námietkam sťažovateľa č. 2, ktoré ústavný súd konkretizoval v bodoch 1 a 2, ale aj napriek tomu, že tak neučinil, je ústavný súd toho názoru, že daným postupom nemohlo dôjsť k porušeniu označených práv. Podľa názoru ústavného súdu za daných okolností tieto námietky nemožno považovať za námietky zásadného významu, pretože postup okresného súdu, ktorý sťažovateľ č. 2 namietal a pri ktorom žiadal o nápravu nadriadený súd, bol v prípade námietky uvedenej v bode 1 vykonaný v súlade so zákonom a v prípade námietky uvedenej v bode 2 vyznieval jednoznačne v prospech oboch sťažovateľov. To znamená, že akákoľvek ingerencia krajského súdu v danej veci by bola právne bezvýznamná.

Vzhľadom na okolnosti daného prípadu považoval ústavný súd za potrebné zaujať svoj právny názor k uvedeným námietkam sťažovateľa č. 2.

Ešte predtým, a to v súvislosti s namietaným porušením základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a podľa čl. 14 ods. 1 paktu postupom a uznesením krajského súdu, ústavný súd poukazuje na to, že rešpektuje prax Európskeho súdu pre ľudské práva, podľa ktorej osobnú slobodu chráni v zásade čl. 5 dohovoru (napr. rozsudok *De Wilde et al. v. Belgicko* z 18. júna 1971, AČ. 12, § 65, § 67, § 71, § 72, § 73, § 75, § 76, § 77 atď.), respektíve čl. 17 ústavy (prípadne čl. 9 paktu), pretože predstavujú prísnejšiu a špeciálnu úpravu dodržania zásad spravodlivého procesu u osoby pozbavenej osobnej slobody, než aký má na mysli čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ustanovenia čl. 5 dohovoru a čl. 17 ústavy zahŕňajú hmotné a tiež procesné atribúty práva na osobnú slobodu vrátane práva na súdnu ochranu pri jej pozbavení, a preto na konanie a rozhodovanie súdu o väzbe sú aplikovateľné tieto špeciálne ustanovenia o osobnej slobode, a nie všeobecné ustanovenie čl. 6 ods. 1 dohovoru

(respektíve čl. 46 ods. 1 ústavy alebo čl. 14 ods. 1 paktu) o práve na spravodlivé súdne konanie (obdobne napr. III. ÚS 155/09, III. ÚS 287/2010, III. ÚS 270/2011).

K námietke uvedenej v bode 1, predmetom ktorej bolo tvrdenie o porušení práv v súvislosti s vykonaním výsluchu sťažovateľov za prítomnosti náhradného, a nie zvoleného obhajcu

Ústavný súd zistil, že pred rozhodnutím okresného súdu o ponechaní sťažovateľov vo väzbe aj v štádiu konania pred súdom súd prvého stupňa sťažovateľov 20. júla 2011 vypočul. Ich výsluch sa uskutočnil v prítomnosti náhradného obhajcu. Podľa zistení ústavného súdu okresný súd ustanovil sťažovateľom náhradného obhajcu z dôvodu, že ich zvolený obhajca, ktorý termín výsluchu vzal na vedomie 6. júla 2011, sa ospravedlnil z neúčasti na tomto procesnom úkone. Svoju neúčasť ospravedlnil tým, že v čase realizácie výsluchu sa nebude nachádzať na území Slovenskej republiky. Z uvedeného dôvodu okresný súd 14. júla 2011 ustanovil sťažovateľom náhradného obhajcu, ktorý termín výsluchu vzal na vedomie toho istého dňa.

Podľa § 42 ods. 1 Trestného poriadku ak je dôvodná obava, že by mohlo byť zmarené hlavné pojednávanie alebo verejné zasadnutie pre neprítomnosť zvoleného obhajcu alebo ustanoveného obhajcu, môže byť obvinenému popri zvolenom obhajcovi alebo ustanovenom obhajcovi ustanovený náhradný obhajca.

Podľa § 42 ods. 2 Trestného poriadku náhradný obhajca má rovnaké práva a povinnosti ako zvolený obhajca alebo ustanovený obhajca; na hlavnom pojednávaní a verejnom zasadnutí ich však môže vykonávať iba v prípade neúčasti zvoleného obhajcu alebo ustanoveného obhajcu.

Podľa § 18 ods. 2 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov je advokát povinný pri výkone advokácie dôsledne využívať všetky právne prostriedky, a takto chrániť a presadzovať práva a záujmy klienta. Súčasne podľa § 44

ods. 1 a 2 Trestného poriadku obhajca je povinný poskytovať obvinenému potrebnú právnu pomoc, na obhajovanie jeho záujmov účelne využívať prostriedky a spôsoby obhajoby uvedené v zákone, najmä starať sa o to, aby boli v konaní náležité a včas objasnené skutočnosti, ktoré obvineného zbavujú viny alebo jeho vinu zmierňujú.

Z ustanovenia § 72 ods. 2 Trestného poriadku okrem iného vyplýva, že pred rozhodnutím o väzbe musí byť obvinený vypočutý; o čase a mieste výsluchu sa vhodným spôsobom upovedomí prokurátor, obvinený a jeho obhajca, ak je dosiahnuteľný. Predseda senátu alebo sudca pre prípravné konanie vypočuje obvineného, a potom umožní prísediacim alebo sudcom, prokurátorovi a obhajcovi položiť obvinenému otázky týkajúce sa rozhodnutia o väzbe; bez výsluchu obvineného možno rozhodnúť o väzbe len vtedy, ak obvinený výslovne požiadal, aby sa konalo v jeho neprítomnosti alebo ak zdravotný stav obvineného neumožňuje jeho výsluch.

V rámci svojej rozhodovacej činnosti ústavný súd vyslovil, že základné právo na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy [podobne aj čl. 6 ods. 3 písm. b) a c) dohovoru a čl. 14 ods. 3 písm. b) a d) paktu] zaručuje všetkým oprávneným osobám jednak čas na prípravu obhajoby, možnosť pripraviť si obhajobu, ako aj to, že svoju obhajobu budú môcť predniesť právne významným spôsobom buď osobne, alebo prostredníctvom svojho obhajcu. Uplatnenie práva na obhajobu oprávnenej osobe nezaručuje dosiahnutie takého rozhodnutia súdu, o ktoré sa usiluje pomocou obhajoby. Účelom práva zaručeného čl. 50 ods. 3 ústavy je poskytnutie príležitosti brániť sa obvineniu zo spáchania trestného činu, prípadne aj iným zásahom zo strany orgánov činných v trestnom konaní a súdov, ktoré vyvstanú v priebehu trestného konania a medzi ktoré možno zaradiť aj pozbavenie osobnej slobody jednotlivca (obdobne napr. III. ÚS 41/01, III. ÚS 256/03, I. ÚS 140/04, III. ÚS 186/06).

Vychádzajúc z účelu základného práva na obhajobu sa ústavný súd nedomnieva, aby postupom prvostupňového súdu, ktorý uskutočnil výsluch sťažovateľov v prítomnosti náhradného obhajcu, mohlo dôjsť k porušeniu tohto základného práva, prípadne iných práv uvedených v sťažnosti.

K ustanoveniu náhradného obhajcu zo strany okresného súdu nedošlo spôsobom, ktorý by nepredpokladal Trestný poriadok. Ten vo svojom ustanovení § 42 ods. 1 jasne predpokladá, že dôvodom tohto procesného úkonu je dôvodná obava zo zmarenia hlavného pojednávania alebo verejného zasadnutia pre neprítomnosť zvoleného alebo ustanoveného obhajcu. Z uznesenia okresného súdu sp. zn. 1 T 171/2011 z 20. júla 2011 vyplýva, že lehota trvania väzby sťažovateľov bola v rámci prípravného konania predĺžená do 30. júla 2011. Keďže 30. júna 2011 bola na sťažovateľov podaná obžaloba, okresný súd bol povinný rozhodnúť o zákonnosti ich väzby v súlade s § 76 ods. 3 Trestného poriadku, to znamená do uplynutia lehoty väzby v rámci prípravného konania. Z uvedeného dôvodu naplánoval výsluch sťažovateľov, pričom o jeho plánovanej realizácii upovedomil ich zvoleného obhajcu v dostatočnom časovom predstihu (6. júla 2011). Keďže ten okresnému súdu 11. júla 2011 oznámil, že sa ho nemôže zúčastniť, okresný súd postupoval v súlade s § 42 ods. 1 Trestného poriadku a 14. júla 2011 ustanovil sťažovateľom náhradného obhajcu, ktorého v tento deň upovedomil o procesnom úkone.

K inštitútu náhradného obhajcu považuje ústavný súd za dôležité uviesť, že jeho účelom je okrem iného zabrániť v účelových ukončeníach splnomocnení pre obhajcov v snahe predĺžiť trestné konanie či eliminovať situácie alebo obštrukcie v rámci trestného konania, ktoré môžu spočívať aj v objektívnych alebo subjektívnych dôvodoch neúčasti zvolených alebo ustanovených obhajcov na hlavnom pojednávaní alebo verejnom zasadnutí (obdobne III. ÚS 386/2011).

Aj keď v danom prípade nešlo o verejné zasadnutie alebo hlavné pojednávanie, ale o výsluch sťažovateľov pred rozhodnutím okresného súdu o zákonnosti väzby, keď podľa § 72 ods. 2 Trestného poriadku bol tento súd povinný sťažovateľov predtým vypočuť, podstatné je, že výsluch sa uskutočnil v prítomnosti náhradného obhajcu. Ten podľa názoru ústavného súdu mal vzhľadom na svoje ustanovenie a upovedomenie o výsluchu (14. júla 2011), ktorý sa uskutočnil 20. júla 2011, dostatok času na prípravu uplatnenia svojich práv a povinností, ktoré prináležia obhajcovi. Napokon aj zo zápisnice o výsluchu sťažovateľov z 20. júla 2011 vyplýva, že náhradný obhajca nebol v priebehu výsluchu pasívny, ale na obhajobu oboch sťažovateľov tvrdil, že dôvody väzby u nich nie sú dané, pretože podľa

jeho názoru, pokiaľ išlo o sťažovateľa č. 1, ten sa „iba zaoberal zberateľskou činnosťou“, a pokiaľ išlo o sťažovateľa č. 2, podľa názoru náhradného obhajcu nebolo preukázané, aby sa trestnej činnosti [zločin nedovolaného ozbrojovania a obchodovania so zbraňami formou spolupáchateľstva podľa § 20 a § 295 ods. 1 písm. b) a ods. 3 písm. c) Trestného zákona], z ktorej boli obaja obžalovaní, dopustil. K uvedenému ústavný súd dodáva, že všeobecný súd je povinný zabezpečiť dotknutým osobám uplatnenie práva na obhajobu, k čomu v danom prípade ustanovením náhradného obhajcu došlo, ale nenesie zodpovednosť za to, akú formu a kvalitu obrany náhradný obhajca zvolí.

K námietke uvedenej v bode 2, v rámci ktorej sťažovateľ č. 2 tvrdil porušenie práv v súvislosti so spísaním úradného záznamu po výsluchu

Zo zápisnice okresného súdu sp. zn. 1 T 171/2011 z 20. júla 2011 ústavný súd zistil, že potom, ako okresný súd sťažovateľov vypočul, rozhodol o ich ponechaní vo väzbe. Po vyhlásení uznesenia predseda senátu sťažovateľov poučil o možnosti podať proti rozhodnutiu okresného súdu opravný prostriedok. Z predmetnej zápisnice vyplýva, že po tomto poučení obaja sťažovatelia uviedli, že sa k tomu nevyjadujú.

Podľa § 83 ods. 2 Trestného poriadku proti uzneseniu o nevzatí do väzby alebo uzneseniu o prepustení zatknutého obvineného na slobodu môže prokurátor podať sťažnosť len ihneď po vyhlásení uznesenia; to platí aj pre podanie sťažnosti obvineným, obhajcom mladistvého obvineného alebo prokurátorom proti rozhodnutiu o väzbe, ak súd alebo sudca pre prípravné konanie rozhodoval podľa § 76 ods. 3 alebo 4, ustanovenie § 186 ods. 2 sa v tomto prípade nepoužije.

V danom prípade okresný súd rozhodoval podľa § 76 ods. 3 Trestného poriadku, preto bolo povinnosťou predsedu senátu sťažovateľov o tejto skutočnosti poučiť. Predseda senátu však toto opomenul a zo samotnej zápisnice o výsluchu sťažovateľov preto nebolo zrejmé, či títo ihneď podávajú sťažnosť proti rozhodnutiu okresného súdu o ponechaní vo väzbe. Z uvedeného dôvodu predseda senátu dal opäť predviesť sťažovateľov na ten účel, aby ich o tejto skutočnosti poučil a vyzval ich, aby sa vyjadrili, či danú sťažnosť podávajú

ihneď. Vzhľadom na to, že zápisnica o výsluchu sťažovateľov sp. zn. 1 T 171/2011 z 20. júla 2011 bola už skončená a podpísaná, predseda senátu spísal úradný záznam. Z obsahu tohto úradného záznamu okresného súdu sp. zn. 1 T 171/2011 jednoznačne vyplýva, že sťažovatelia boli poučení o tom, že v prípade rozhodnutia okresného súdu podľa § 76 ods. 3 a 4 Trestného poriadku, ak chcú proti nemu podať sťažnosť, musia tak urobiť ihneď po jeho vyhlásení. Po tomto poučení sťažovatelia výslovne uviedli, že proti vyhlásenému uzneseniu podávajú ihneď sťažnosť, ktorú dodatočne písomne zdôvodnia.

Ústavný súd konštatuje, že uvedeným postupom okresného súdu nemohlo dôjsť k namietanému porušeniu uvedených práv sťažovateľa č. 2, hoci k spísaniu úradného záznamu nedošlo v prítomnosti ani prokurátora, ani zvoleného či náhradného obhajcu. Okresný súd v naznačenom smere postupoval neštandardným spôsobom. Na druhej strane je však potrebné poukázať na význam a podstatu tohto postupu okresného súdu, ktorý z hľadiska jeho formy síce nemožno subsumovať pod žiadne ustanovenie Trestného poriadku upravujúce niektorý z procesných úkonov, ale v každom prípade ho možno pokladať za úkon, ktorý bol realizovaný v jeho prospech. Totiž v dôsledku tohto postupu okresný súd korigoval svoje skoršie pochybenie, a tým umožnil, že sťažovatelia zahlásili svoju sťažnosť proti prvostupňovému rozhodnutiu ihneď po jeho vyhlásení, ak by tak okresný súd nepostupoval, zbavil by ich práva iniciovať druhostupňové konanie, pretože sťažnosť by nebola podaná ihneď. Takýto postup je súladný s materiálnym chápaním ústavnosti, ktorá bola sťažovateľovi okresným súdom poskytnutá.

Uvedené skutočnosti boli podkladom na záver ústavného súdu o tom, že sťažnosť v tejto časti je zjavne neopodstatnená, a preto ju ústavný súd z tohto dôvodu už na predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol.

Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti stratilo opodstatnenie zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľov na ochranu ústavnosti, keďže rozhodovanie o nich je viazané na vyslovenie porušenia práva alebo slobody (čl. 127 ods. 2 prvej vety ústavy).

Na základe uvedených skutočností rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. novembra 2011

